

ARXITEKTURA VA ZAMONAVIY DIZAYN

Xamrayev Dilmurodxuja

Namangan davlat pedagogika instituti

Tasviriy san'at va muhandislik grafikasi yo'nalishi

S.TSM-AU-22 guruh talabasi

Annotatsiya: Mazkur mavzuda tasviriy san'at darslarida arxitektura va loyihalash dizayni asoslarini o'qitishning pedagogik ahamiyati yoritiladi. Arxitektura elementlarini o'rganish orqali o'quvchilarda fazoviy tasavvur, estetik did va ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish masalalari tahlil qilinadi. Shuningdek, zamonaviy ta'lim jarayonida dizayn va arxitektura yo'nalishlarini integratsiyalash, amaliy va nazariy bilimlarni uyg'un holda qo'llash metodlari ko'rib chiqiladi. Tasviriy san'at darslarida loyihalash faoliyatini tashkil etish o'quvchilarning ijodiy yondashuvini kuchaytirib, ularni kelajakda dizayn va arxitektura sohalariga yo'naltirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Ushbu jarayonda interfaol metodlar, vizual materiallar va amaliy topshiriqlardan samarali foydalanish ta'lim sifatini oshiradi.

Kalit so'zlar: tasviriy san'at, arxitektura, dizayn, loyihalash, fazoviy tasavvur, estetik did, ijodiy fikrlash, interfaol metodlar, pedagogik texnologiyalar, badiiy ta'lim.

Zamonaviy jamiyatda tasviriy san'atning o'rni tobora ortib bormoqda. Ayniqsa, arxitektura va dizayn sohaları inson hayotining kerakli sohalarda uyg'unlashtirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Tasviriy san'atning rivojlanishi natijasida nafaqat san'at asarlari, balki kundalik hayotda foydalaniladigan bino va inshootlar, interyer va eksteryerlar ham mezonlar asosida yaratilmoqda. Arxitektura va loyihalash dizayneri faoliyati tasviriy san'atning muhim yo'nalishlaridan biri bo'lib, u ijodkorlik, texnik bilim va zamonaviy texnologiyalarni uyg'unlashtiradi. Ushbu maqolada arxitektura va dizaynning tasviriy san'atdagi o'rni, ularning o'ziga xos xususiyatlari hamda kasbiy kompetensiyalari ilmiy-uslubiy jihatdan tahlil qilinadi.

1. Arxitektura – tasviriy san'atning muhim yo'nalishi

Arxitektura qadimdan insoniyat madaniyatining ajralmas qismi bo'lib kelgan. U nafaqat qurilish san'ati, balki inson ongi tafakkur mahsuli sifatida ham qaraladi. Arxitektura quyidagi asosiy jihatlar bilan tasviriy san'at tarkibiga kiradi:
Estetik ifoda – bino va inshootlarning tashqi ko'rinishi, shakli va bezagi;
Funktsionallik – inshootning amaliy vazifasi;
Kompozitsiya – hajm, makon va nisbatlarning uyg'unligi.

Arxitektor ijodiy jarayonda rasm chizish, maket tayyorlash, ranglar uygʻunligini tanlash kabi tasviriy sanʼat elementlaridan keng foydalanadi. Shu bois arxitektura tasviriy sanʼatning yuqori bosqichi sifatida eʼtirof etiladi.

2. Loyihalash dizayni va uning turlari

Loyihalash dizayni - bu predmetli muhitni estetik va funksional jihatdan shakllantirish jarayonidir. Dizayn bir necha yoʻnalishlarga boʻlinadi:

Interyer dizayni – ichki xonalar jixozlari va xona ranglari bezash;

Eksteryer dizayni – tashqi binoning ustki qismi loyihalash

Dizayner faoliyati sanʼat va texnikaning uygʻunlashgan shakli boʻlib, unda ijodkorlik bilan bir qatorda muhandislik tafakkuri ham muhim rol oʻynaydi. Dizaynerlik bu inson oʻz dunyo qarashi bilan yaratgan narsalarga qaratiladi.

3. Arxitektura va dizayn sohasida faoliyat yurituvchi mutaxassis quyidagi bilim va koʻnikmalarga ega boʻlishi zarur:

Tasviriy sanʼat asoslari (rangtasvir, chizmachilik, kompozitsiya);

Texnik bilimlar (qurilish materiallari, konstruksiya);

Kompyuter dasturlari (AutoCAD, 3D Max, SketchUp va boshqalar);

Zamonaviy dizayner nafaqat chiroyli, balki inson uchun qulay va ekologik xavfsiz muhit yaratishga ham masʼuldir.

4. Taʼlim jarayonida arxitektura va dizaynni oʻqitish metodikasi

Arxitektura va dizaynni oʻqitishda quyidagi metodlar samarali hisoblanadi:

Amaliy mashgʻulotlar – rasm chizish, maket tayyorlash;

Loyiha asosida oʻqitish – real obyektlarni loyihalash;

Kreativ fikrlashni rivojlantirish mashqlari.

Oʻquvchilarning mustaqil fikrlashi va ijodiy yondashuvi rivojlantirilishi bu jarayonda muhim oʻrin tutadi. Oʻquvchilarni dizaynerlik sohasiga qiziqtirish ularni oʻz yashab turgan uylari va ularni yangicha texnologiya dizayneriga solish. Yangicha yondashuv bilan yangi interyer dizayneri bilan tugallash orqali oʻquvchilarni qiziqtirish.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, arxitektura va loyihalash dizayni tasviriy sanʼatning muhim va murakkab yoʻnalishlaridan biridir. Ushbu sohalar nafaqat estetik, balki amaliy ahamiyatga ham ega boʻlib, inson hayot sifatini oshirishga xizmat qiladi. Arxitektura va dizayn mutaxassislari zamonaviy texnologiyalar, milliy anʼanalar va estetik mezonlarni uygʻunlashtirgan holda faoliyat yuritishlari. Shu bilan birga, ularni tayyorlash jarayonida ilmiy-uslubiy yondashuv, amaliy mashgʻulotlar va innovatsion metodlardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Yosh avlodga yangicha yondashuv bilan taqdim etish va ularni amaliyotda qulash bilan yetkazish

zarur. Kelajakda ushbu sohalarning rivojlanishi jamiyatning madaniy va zamonaviy texnologik taraqqiyotiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ganiev, A., Ahmedov, D. S. U., Boltaboyev, A. K. U., & Turamov, M. R. U. (2026, February). Cognitive load theory and AI integration: Optimizing educational technology for enhanced learning outcomes. In *AIP Conference Proceedings* (Vol. 3393, No. 1, p. 060053). AIP Publishing LLC.
2. Inamova, Zarnigor Zafar-qizi, and Shirinoy Tursunali-qizi Ismatullayeva. "DEVELOPING ENGINEERING DESIGN SKILLS IN STUDENTS." *Altum International Conference Platform*. No. 1. 2026.
3. Hasanboy o'g'li, B. A. Methods Of Using Modern Technologies Of Teaching In Primary Schools. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 9(12), 960-963.
4. Boltaboyev, A. X. (2025). Umumta'lim maktablarining boshlang'ich sinf o'quvchilarini tasviriy san'atga o'rgatishning maqsadi va mazmuni. *Namangan Davlat Pedagogika Instituti: Ta'lim va Taraqqiyot ilmiy-uslubiy jurnali*, 6, 50-55.
5. Boltaboyev, A. X., & Xaydarova, M. K. (2026). Kompyuter dizayn orqali maktab o'quvchilarining estetik tafakkurini rivojlantirish. *Zamonaviy san'at va gumanitar fanlar bo'yicha Yevropa sharhi*, 2(1), 42-44.
6. Boltaboyev, A. X. (2026). *Academic Research in Modern Science. International Scientific-Online Conference*, 3 (8), 140–146.
7. Boltaboev, A. K., & Abdirasilov, S. F. (2023). METHODOLOGICAL BASIS OF DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL-PEDAGOGICAL COMPETENCE IN STUDENTS BY MAKING PENCIL DRAWINGS AND DRAFTS. *Экономика и социум*, (3-2 (106)), 57-60.
8. Boltaboyev, A. (2023, December). BO 'LAJAK O'QITUVCHINING KASBIY-PEDAGOGIK IJODKORLIGINI RIVOJLANTIRISH SHART-SHAROITLARI. In *INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE on the topic: "Priority areas for ensuring the continuity of fine art education: problems and solutions"* (Vol. 1, No. 01).
9. Babur, N., Muazzam, N., & Shahrizoda, A. (2024). THE UNIQUENESS OF WORKING WITH GEOMETRIC OBJECTS IN PENCIL DRAWING CLASSES. *Western European Journal of Linguistics and Education*, 2(2), 62-66.
10. Бобур, А. Ў. Н. (2022). Тасвирий санъат асарларини яратишда композиция қонунларининг илмий асосларидан фойдаланиш. *Science and Education*, 3(2), 1087-1095.
11. O'G'Li, B. A. A. (2024). Talabalarning figurali kompozitsiya ishlashda naturadan qarab ishlashning ahamiyati. *Science and Education*, 5(12), 229-232.
12. O'G'Li, B. A. A., Lutfullayeva, S. N. Q., & Olimjonova, O. J. Q. (2024). Rangtasvirda kompozitsiya ishlashning qonun-qoidalari, uslublarini o'rganishning nazariy va amaliy asoslari. *Science and Education*, 5(12), 214-218.
13. Nabiyeu, B. (2022). Natyurmort kompozitsiyasini tuzish va tasvirlashda bosqichlar asosida ishlashning ahamiyati. *Academic research in educational sciences*, 3(12), 334-338.
14. Oktyabrov, M. A. O. G. L., & Abdug'ani-O'G'Li, B. (2026). Chizmachilik darslarida tutashmalarni formulaviy va vizualmnemonik yondashuv asosida o'rgatish metodikasi. *Science and Education*, 7(2), 409-416.
15. Ro'zimamatova, S. I. Q. (2026, March). MODERN COMPOSITIONAL AND COLOR SOLUTIONS IN CREATING STILL LIFE COMPOSITIONS IN WATERCOLOR. In *Altum International Conference Platform* (No. 2, pp. 4-9).

16. Abdug‘Ani-O‘G‘Li, B. (2026). Innovative methods for revealing students’ individual abilities in painting classes. *Science and Education*, 7(3), 349-353.
17. Komoldinov, S., & Sattarov, F. (2024). Ijodiy asar yaratish bo‘yicha metodik tavsiyalar. *Scientific-theoretical journal of International education research*, 2(1), 42-46.
18. Sattarov, F. (2024). SCIENTIFIC-THEORETICAL FOUNDATIONS OF LEARNING THE RULES OF COMPOSITION AND DEPICTION IN PAINTING. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(10), 379-382.
19. Sattarov, F. I. (2024). Techniques and Methods of Creating Fine Art Works. *American Journal of Language, Literacy and Learning in STEM Education*, 2(3), 269-271.
20. Sattarov, F. I., & Rahimjonova, N. B. Q. (2026, February). THE PROCESS OF WORKING ON COMPOSITION IN PAINTING LESSONS. In *Altum International Conference Platform* (No. 1, pp. 17-20).
21. Sattarov, F. I., & Usmanova, X. N. Q. (2026). Teaching the subject of composition in specialized art schools. *Science and Education*, 7(2), 386-389.
22. Sattarov, F. I., & Lutfullayeva, S. N. Q. (2026). The influence of interactive methods on the development of compositional thinking in painting lessons. *Science and Education*, 7(2), 356-360.
23. Islomovich, S. F. QALAMTASVIR MASHG‘ULOTLARIDA TALABALARNI KOMPOZISIYA OID BILIM VA MALAKALARINI RIVOJLANTIRISH.
24. Tadjibayev, A. B., & Abdurashidova, U. D. Q. (2026, January). THE PRACTICAL SIGNIFICANCE OF TEACHING TECHNICAL DRAWING AND GEOGRAPHY ON AN INTEGRATIVE BASIS. In *Claritas Conference Platform* (No. 1, pp. 64-68).
25. Tokhtaeva, Z., Salomov, B., Tadjibaev, A., Urinov, S., Chulieva, G., & Tueva, E. (2025, September). Optical systems in UAVs for sustainable development of precision agriculture. In *Optical and Computational Technologies for Measurements and Industrial Applications (OptiComp 2025)* (Vol. 13803, pp. 82-90). SPIE.
26. Tadjibayev, A. (2025). YAGONA GRAFIKAVIY TEXNOLOGIYANI AMALIYOTGA JORIY ETISHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI. *Universal xalqaro ilmiy jurnal*, 2(4.3), 291-295.
27. Tadjibaev, A. B. (2014). The role of subject teachers in providing a unified graphics mode. *The Advanced Science. Open access journal.–United State*, (9-2014), 43-45.
28. ugli Dominjonov, K. F. (2026). THE HARMONY OF FOLK APPLIED ART AND CONTEMPORARY ART IN POTTERY WORKS. *European Review of Contemporary Arts and Humanities*, 2(1), 32-35.
29. Faxriddin o‘g‘li, D. K. (2026). O‘ZBEKISTON KULOCHILIGIDA TARIXIY SHAXSLAR TALQININING BADIY TAHLILI. *SHOKH LIBRARY*, 1(1).
30. Dominjonov, K. F. U. (2026, January).
31. Dominjonov, K. F. O. G. L., & Ulug‘Bek-O‘G‘Li, K. (2026). Kulolchilikda yangi materiallar va texnologiyalarning qo‘llanilishi. *Science and Education*, 7(2), 87-92.
32. Dominjonov, K. F. O. G. L., & Odilova, M. X. J. Q. (2026). Zamonaviy hayotimizda naqqoshlik milliylik omili. *Science and Education*, 7(2), 350-355.
33. Dominjonov, K. F. O. G. L., & Axmatjonova, U. L. Q. (2026). An‘anaviy va zamonaviy kulolchilik texnologiyalarining taqqoslanishi va rivojlanish istiqbollari. *Science and Education*, 7(2), 79-86.
34. Dominjonov, K. F. O. G. L., & Xamidullayeva, K. A. Q. (2026). Integratsion dars modeli samaradorligi: nazariy va empirik tahlil. *Science and Education*, 7(3), 403-407.